

HITKÖZSÉGI HÍRADÓ

NEM AZ A ZSIDÓ, AKINEK A SZÜLEI AZOK VOLTAK, HANEM AKINEK A GYERMEKE IS AZ LESZ! (Simon Peres)

Holokauszt vándorkiállítás régiónkban

Dél- és Észak-Komárom vezetői a helyi állomáson, a vagonkiállítás megnyitóján. Az eseményről bővebben lapunk 4., 5., és 6. oldalán olvashatnak.

Chanuka, a fény ünnepe

A Komáromi Zsidó Hitközség Shalom klubja szeretettel vár minden érdeklődőt hagyományos chanukai összejövetelére, melyen közösen gyűjtjük meg az ünnepi gyertyákat (hatodik gyertyagyűjtés) a MENHÁZ Wallenstein Zoltán termében **2007. december 9-én, vasárnap 15:00-kor**.

Az ünnep jelentőségét Fináli Gábor rabbijelölt ismerteti. A gyertyákat tradicionálisan Várnai Gábor gyűjtja meg.

Finom fánk vár mindenkit!

Meghívó

100 éves a komáromi ortodox zsinagóga

A Komáromi Zsidó Hitközség ezúton hív minden érdeklődőt a komáromi ortodox zsinagóga (mai idősek otthona, Ispotály utca) 100. születésnapja alkalmából tartandó emléktábla avatásra, melyre

2007. december 9-én, vasárnap 14:00-kor

kerül sor az épület bejáratánál (megközelíthető a Király püspök utca felől).

A szlovák, magyar és héber nyelvű emléktábla a Szülőföld Alap és a CSEMADOK támogatásával jöhetett létre.

Az avatóünnepség után Ipóthová Eva, az intézmény igazgatónője bemutatja a ház felújításának történetét.

Fogadás a városházán

Október közepén a Városi Hivatal vezetője **Kovács Péter** és **GráfeLajos** főosztályvezető fogadták a városházán **Pasternák Antalt**, a KZSH elnökét és **Paszternák Tamás** koordinátort. A megbeszélésen az együttműködés lehetőségeiről volt szó, a felek kifejezték reményüket, hogy a zsinagógát is sikerül bekapcsolni a város élénkülő turizmusába.

Pár nappal később **dr. Basternák Tibor** polgármester úr meghívásának eleget téve Pasternák Antal elnök ismét a Klapka térré látogatott. A polgármester úr örömet fejezte ki a KZSH számos programjának láttán és további támogatásáról biztosította közösséggünket.

Gratulálunk!

A Komáromi Zsidó Hitközség ezúton gratulál **dr. Schweitzer József** nyugalmazott országos főrabbi úrnak, aki a közelmúltban töltötte be 85. születésnapját. További jó egészéget kívánunk! Bízunk benne, hogy főrabbi urat hamarosan ismét közösséggünkben üdvözölhetjük. **Bis 120!**

Ünnepnaptár

Chanuka ünnepe december 4-én este kezdődik az első gyertya meggyújtásával, az utolsó gyújtás (nyolc gyertya) december 11-én, kedden lesz. Az ünnepről bővebben a decembéri HH-ban olvashatnak.

Kérjük a támogatását!

Kedves Olvasónk, ahhoz, hogy a komáromi zsidó közösség színvonalas programokat szervezhessen, újjáéledjen a vallási és a kulturális élet, felújíthassuk a MENHAZAT, megjelenheszen és eljusson Önhöz a HH, nem kevés anyagi forrás szükséges. Kérjük, hogy amenynyiben módjában áll, támogassa céljaink elérését. Adományait előre is köszönjük!

Cím:
Židovská náboženská obec v Komárne

Bankunk címe:
Slovenská sporitelňa a.s. Palatínova 33, 94501 Komárno

Koronaszámla:
SK 0609000000000026384962

Devizaszámla:
SK 5909000000000027668967

Támogassa ön is a KZSH-t, a HH-t és a Shalom klubot!

Faliújság

rövid hírek

★ A KZSH-t és a HH-t támogatták: BZSH Zuglói Körzet, B.T. (Komárom), Deutsch család (a cukorkás Kohn család leszármazottja- Izrael) és anonimitásukat kérő adományozók.

★ A KZSH és a Selye János Egyetem Történelem Tanszéke megállapodtak az együttműködés lehetőséges területeiről, Simon Attila tanár vezető úr és diákjai hamarosan felkeresik zsinagógákat.

★ A Munka Utcai Alapiskola diákjai a Kincskereső versenyre készülve a komáromi zsidó közösség történetét dolgozzák fel számítógépes prezentáció formájában. A verseny eredményeiről a későbbiekben beszámolunk.

★ Együttműködés kezdődött a Jókai Mór Gimnáziummal is (Dél-Komárom). Az iskola tanára, Blaskó József koordinálja a programokat, ő az idén összel a Yad Vashemben is részt vesz egy továbbképzésen.

Közlemény

A KZSH tiktársága **2007. november 12-től december 2-ig** szabadság miatt zárva tart. Ez alatt az időszak alatt a hitközséget telefonon és e-mailben (kile@menhaz.sk) érhetik el.

2007. december 3-tól a fogadóórák ismét a megszokott rendben zajlanak (hétfőn 15:00-17:00, csütörtök 10:00-12:00)

December 6-án a fogadóóra elmarad!

Hitközségi Híradó (Spravodaj) – a Komáromi Zsidó Hitközség lapja (mesačník ŽNO v Komárne). Alapítva 5756-ban (1996), főszerkesztő – séfredaktor: Paszternák Tamás (tamás.paszternak@menhaz.sk), Paszternák András (andras.paszternak@menhaz.sk), munkatársak – spolupracovníci: Haas Judit, Mgr. Piczek Ferenc, töredelőszerkesztő – grafická úprava: Saláth Richárd, olvasószerkesztő – jazyková korektúra: Vadász Magda (Budapest), Paszternákné Kertész Zsuzsanna (Komárom), nyomtatás – tlač: Silvester s.r.o., a KZSH címe – címa: Židovská náboženská obec, Eötvösa 15, 945 01 Komárno, Slovakia, tel.: 00421/35/7731-224, e-mail: kile@menhaz.sk, tel./fax: 00421/35/7725-355. Regisztrációs szám: OÚ-OVVS/2003-5. ISSN 1337-091x. Lapunk Önnek készült, kérjük ne dobja el!

xt

STETL – a Hitközségi Híradó kulturális oldala

Az oldal a Szlovák Köztársaság Kulturális Minisztériuma támogatásával jött létre!

Bemutatkozik a Fórum Intézet

Beszélgetés dr. L. Juhász Ilonával

Dr. L. Juhász Ilona etnológus, a Fórum Kisebbségkutató Intézet komáromi Etnológiai Központjának tudományos munkatársa. Elsősorban a temetkezési szokásokkal, a temetőkkel, valamint a nemzeti szimbólumok kutatásával foglalkozik. Mindkét téma körben önálló kötete és számtalan tanulmánya jelent meg. Összeállítója a szlovákiai magyar néprajzi bibliográfia kötetéinek is.

Kérem, röviden mutassa be a Fórum Intézetet.

A Fórum Kisebbségkutató Intézet 1996-ban alakult civil intézmény, amely az évek során nagy átalakulásokon ment keresztül, mára (annak ellenére, hogy normatív állami támogatásban nem részesült és a mai napig sem részesül) a szlovákiai magyarok egyik, talán legfontosabb tudományos intézményévé vált, amelyet a Magyar Tudományos Akadémia ma már partnerintézményének tekint. Székhelye Somorja, s itt található a nagyon gazdag anyaggal rendelkező könyvtár és levéltár, a Bibliotheca Hungarica is, amely szlovákiai magyar viszonylatban használ feladatokat lát el, mint a budapesti Országos Széchényi Könyvtár. A somorjai központban elsősorban néprajzi, szociológiai, politológiai, demográfiai kutatások és dokumentációs tevékenység folyik.

Mi a Komáromban működő Etnológiai Központ feladata?

Az 1997-ben létrehozott Etnológiai Központ - ahogyan a nevéből is kitűnik etnológiai (néprajzi) kutatásokkal foglalkozik. Kutatási prioritásai az interetnikus kapcsolatok, a vallási néprajz, valamint a változásvizsgálatok. Néprajzismereti szakkönyvtárat, néprajzi adat- és fotótárat is gondoz.

Mely földrajzi területeken folytatják munkájukat?

A kutatási területet elvileg Dél-Szlovákia magyarlakta vidékei jelentik, a kutatást azonban nem korlátozzuk csupán a szlovákiai magyarokra, egy településen például komplex módon vala-

mennyi etnikum kultúráját vizsgáljuk, hiszen egynyelvű, homogén település nincs, egy ilyen kutatás során elkerülhetetlen a kölcsönhatások vizsgálata.

Számos publikációjuk jelenik meg, ezek közül melyeket emelné ki?

Lényegében mindenkit fontosnak tartom, legyen szó az Etnológiai Központ évkönyvről (*Acta Ethnologica Danubiana*), akár az *Interethnica* vagy pedig a *Lokális és regionális monografiák* című sorozatunkról. A 2003-as évtől a Fórum Intézet kétnyelvű évkönyvet jelentett meg Nemzeti és etnikai kisebbségek Szlovákiában címmel, amelyben a Szlovákiában élő kisebbségekkel kapcsolatos aktuális információk és elemzések kapnak helyet. A zsidó kultúrával kapcsolatos részt a pozsonyi Zsidó Kultúra Múzeumának igazgatója, Pavol Meštan jegyzi.

Eddigi munkájuk során milyen, a zsidó közösséggel kapcsolatos feladataik voltak?

Amikor a Fórum Intézet a harmadik Mečiar-kormány idején megalakult, civil klubhálózatot is létrehozott (Komáromban is működött a komáromi gimnázium mostani igazgatójának vezetésével. Egykor munkatársunk, Deme Katalin a Cogitatus-projektum keretében 1988-89-ben a pozsonyi Zsidó Kultúra Múzeumával közösen szemináriumokat szervezett a judaizmusról és holocaustról, a magyar és szlovák gimnáziumok számára. Ezek az előadások egy pszichológiai felmérés keretében zajlottak, amely a diákok más kultúrák iránti toleranciaszintjét és nyitottságát vizsgálta. Intézetünk Nostra Tempora c. sorozatának 9. köteteként jelent meg Kovács Éva: Felemás asszimiláció. A cassai zsidóság a két világháború között (1918-1938) című kötete, de ugyanebben a sorozatban 2001-ben megjelent Migráció című, magyar és szlovák nyelven is megjelent kötetben is szerepel zsidósággal kapcsolatos tanulmány, Zsidó települések Szlovákia területén címmel. A Dél-Szlovákiai temetők kutatása során az adott településen található izraelita temetőket is dokumentáljuk.

Adattárunkban megtalálható a nagytárnkáni, ógyallai, valamint az alsószeli és felsőszeli zsidó temető is. Legutóbb egy párkányi egyetemista készítette el kérésünkre a párkányi zsidó temető dokumentációját. Ó továbbra is szeretne a párkányi zsidóság történetével foglalkozni, így a jövő évi tervünkbe ezt is beépítettük. Kutatásaink egy részét ún. külső munkatársak végeznek. Mivel a Fórum Intézet nem tartozik az állami intézmények közé, kutatási programjaink megvalósulása attól is függ, hogy sikerül-e pályázat útján támogatást kapunk.

A közeljövőben kezdi meg a komáromi zsidó temető dokumentálását. Milyen célok vezérik ezt a kutatást?

Tudomásom szerint Dél-Szlovákia magyarlakta településeinek egyetlen zsidó temetőjéről sem készült néprajzi jellegű munka, s keveset tudunk a zsidó temetkezési szokásokról, úgy gondoltam, ideje hogy végre egy ilyen kutatás is megvalósuljon, s természetesen ezzel együtt elkészüljön a komáromi temetőben található síremlékek teljes fénykép- és írásos dokumentációja. Szerencsére a komáromi izraelita temető a körülözékekhez képest nagyon jó állapotban van, annak ellenére, hogy sajnos a városból kivezető főút építése miatt több sírhelyet is meg kellett szüntetni.

(Folytatás a 7. oldalon)

Az utolsó ÁLLOMÁS... – Holokauszt vándorkiállítás régiónkban

Vagonkiállítás Tatán...

Régiónkba érkezve Tata volt Az Élet Menete Alapítvány mozgó Holokauszt kiállításának első állomása. A megnyitón megjelentek a város vezetői és a helyi zsidó közösség tagjai is. Gordon Gábor, az alapítvány kuratóriumának elnöke köszöntötte a megjelenteket, köztük dr. Fröhlich Róbert főrabbi urat és Totha Péter Yoel rabbi urat. Első-

Emlékezők a kiállítás tatai megnyitóján

ként Paszternák Tamás a KZSH programkoordinátora szolt, aki Pasternák Antal elnök gondolatait tolmacsolta. A város polgármestere Michl József beszéde után a túlélők nevében Sándor Tamás, a tatabányai Szenes Hanna Magyar- Izraeli Baráti Egyesület elnöke emlékezett. A beszédek sorát dr. Fröhlich Róbert főrabbi úr zárta, aki válaszolt a polgármester azon felvételére, miszerint a Soá kizárolag a németek bűne, a magyar lakosság pedig tízezrével mentette a zsidókat... A megnyitó után a kiállítást Novák Ilona múzeumpedagógus mutatta be.

A meghívott vendégek ezután átvonultak a zsinagóga kertjébe, ahol Kereti Katalin képviselő asszony és Einhorn László úr kalauzolásával megtekintették a megyei Holokauszt emlékművet.

...és Komáromban

Október 17-én, szerdán délelőtt a komáromi vasútállomás új irányító épüle-

te előtt állt már a vagon, ez volt a megnyitó napja. A két város vezetői, iskoláscsoportok, a sajtó képviselői lassan megtöltötték a kis teret.

Gordon Gábor köszöntője után Pasternák Antal, a KZSH elnöke emlékezett elsőként (beszédét lapunkban olvashatják). Dél-Komárom városa nevében Zatykó János polgármester, országgyűlési képviselő szolt, Észak-Komárom képviseletében Szabó Béla

Stredná priemyselná škola - Ipari Középiskola, Selye János Magyar Tananyelvű Gimnázium, MARIANUM, Združená stredná škola obchodu a služieb - Összevon Kereskedelmi és Szolgáltatási Középiskola, Gymnázium L. J. Šuleka, Základná škola Komárno - Rozmarínová, Jókai Mór Alapiskola, Munka Utca Alapiskola.

Az oktatásokat önkénteseink vezették, ki kell emelnünk Vadász Magdát, dr. Novák Tamást, Paszternák Andrásról és Paszternák Tamást, akik a zord idő ellenére is vállalták a többórás munkát. A kiállítás magyar nyelvű tájékoztató füzetét Vadász Magda és Benyo Pavol fordította szlovákra.

A délutáni nyitvatartások során több mint 300-an jöttek el, szinte minden generáció képviselte volt.

A KZSH által szervezett megemlékezésre október 21-én, vasárnap került sor.

A Menház elé koradélután érkezett meg az autóbusz, amely az érdeklődőket átszállította a Csillag erődbe, itt dr. Novák Tamás elevenítette fel az erőd szerepét a Holokausztban, majd az emlékezés virágait helyeztük el az emléktáblánál, a KZSH mellett a Szlovák Antifasiszták Szövetsége is koszorúzott, Hebelka úr vezetésével, Komárom polgármesterének referense Rédi Margit is eljött Számadó Emese, a Klapka György Múzeum igazgatójának kíséretében.

Délután a megemlékezés a vagonnál folytatódott, Paszternák Tamás köszöntője után, Pasternák Antal elnök mondott beszédet, majd Darvas István rabbi emlékezett. A Kél molé rachamim imát Zucker Immánuel kántor énekelte. A megható pillantok után az érdeklődők még kicsit elidőztek a kiállításon, majd a busz vissza indult a Menhához.

A Soá óta a vagonkiállítás volt az az esemény városunkban, amely a legtöbb embert megmozgatta a témaival kapcsolatban. Fontos, hogy beszélünk az eseményekről, főleg fiataloknak... Bízunk benne, hogy munkánk eredményes lesz és ezzel a jövőben csökken az antiszemizmus városunkban ...

alpolgármester mondott beszédet. Az eseményen megjelent a képviselőstület több tagja és a városi hivatal vezető munkatársai is. A túlélők közül Sándor Tamás mondta el gondolatait, hangsúlyozva az emlékezés fontosságát. Radnóti Zoltán, lágymányosi rabbi szívhez szóló gondolataiban a jövő generációhoz szolt.

Az ezt követő napokban több mint 1600 iskolás gyermek és egyetemi hallgató látta a rendhagyó tárlatot a Duna minden partjáról. Ki kell emelnünk azokat az iskolákat, melyek elfogadták meghívásunkat és eljöttek.

Dél-Komáromból: Jókai Mór Gimnázium, Móra Ferenc Általános Iskola és Speciális Szakiskola, Alapy Gáspár Szakközépiskola és Szakiskola, Petőfi Sándor Általános Iskola, Feszty Árpád Általános Iskola, Kempelen Farkas Ügyviteli, Alapítványi Középiskola

Eszak-Komáromból: Stredné odborné učilište strojárske- Középfokú Geopészeti Szaktanintézet, Selye János Egyetem - Történelem Tanszék,

„Tartsa meg az Örökkévaló jó emlékezetében...“

A KZSH elnökének gondolatai a Holokauszt vagonkiállítás tatai megnyitóján

„Tartsa meg az Örökkévaló jó emlékezetében...“ Az elmúlt pénteken értek véget a zsidóság őszü ünnepei, melyek során két alkalommal emlékeztünk halottainkra a fenti szavakkal kezdődő Mazkir imá során.

Emlékeztünk, azokban a közösségekben, melyek 63 évvel a régió zsidóságának deportálása után is működnek. Sajnos itt Tatán az ünnepek alatt már régen nem szólnak ősi imáink a zsinagóga falai között, így a mai megemlékezés jelképes „Mazkir“ egy valaha élt nagy közösség valamennyi halottja emlékére.

Az Élet Menete Alapítvány azzal a céllal jött létre, hogy emlékezzen és emlékeztessen a Vészkorszakra. Az emlékezésnek különböző módjai lehetnek, egyik ez a vagonkiállítás. Fontosnak tartjuk azt, hogy a fiatal generáció tagjai, az iskolák tanulói tudják, mi-lyen szerepet játszott a zsidóság az itteniek életében, mit tettek, mennyire voltak részei a városnak.

„Az 1820-as évek elején alapított fajansz- és kőedénygyárat Fischer Mór. Ugyanebben az időszakban alapította unokatestvére, a tatai születésű Fischer Móric a herendi porcelángyárat. Több világkiállításon aratott sikert, s 1867-ben nemességet is kapott. 1851-ben Steiner Éliás alapította meg cukorgyárát, mely hamarosan az ország harmadik legjelentősebb ilyen üzeme lett Magyarországon és fénykorában 310 helybelinek is munkát tudott adni. 1852-ben hozta létre posztó-manufaktúráját Wessel Sámuel, aki a helyi csapók közül emelkedett ki. Szintén 1851-ben vetette meg az alapját a későbbi országos hírű bőrgyárnak Leopold Sándor tatai tímármester, s hamarosan 15-20 főnek adott munkát. 1860-ban a zsidó tulajdonú cukor-, posztó-, bőr- s kőedénygyáron kívül 2 szeszfőző és 1 tégláégető üzem hadalta meg a kisipari szintet.“

A későbbiekben a polgári pályáakra orientálódtak, ezt mutatja, hogy 1930-ban a 11 tatai orvosból 5, a 6 ügyvédből 2 zsidó volt. - írja Hunyadi Imre a tatai zsidóságról szóló művében.

Engedjék meg, hogy most felidézzek pár emlékképet a közelmúltból. Néhány évvel ezelőtt lelkes önkéntesek szervezték meg a Tatai élet mementét, melyen végigjártuk a helyi zsidó közösség útját a gettósítástól a deportálásig, a menet akkor ide, a vasútállomásra érkezett... A mai napig sokszor gondolok erre a menetre, főleg arra a pillanatra, amikor egy ház ablakán egy kosarat adtak ki, benne egy kis kenyérrel, a menet szervezői elmondta, hogy így történt ez 1944-ben is.

El kell mondunk, hogy a vagon előtt álló kakastollas csendőr egyenruhában nem németek, hanem magyarok terelték a vagon felé zsidó polgártársaikat, sokan nem segítettek, de nem is tettek semmit, közönyükkel némann asszisztáltak a megalázatásokhoz, de ki kell emelnünk, hogy voltak olyanok, aik segíteni akartak és tudtak... például kenyérrel.

Második emlékképként a tatai zsidó temetőben évente tartott Mártír megemlékezések jutnak eszembe, a tatai zsidó közösség nagyságáról ma már csak a Kálvária dombon található több száz sírkó árulkodik, végig sétálva a kövek között egyszerű emberek és hírességek bukkannak elő, egy közösség tagjai amely mára szinte teljesen eltűnt, hogy csak a leghíresebb dinasziát a fent már említett Farkasházy Fischer családot emeljem ki közülük.

Végigsétálva Tatán a látogató számára feltűnik a nagy, impozáns zsinagóga, ahol pár évtizede még imára gyűltök össze rendszeresen, ma a kívülről szépen felújított épület kertjében ott áll Komárom- Esztergom megye holokauszt emlékműve. Lugossy Mária „Minden idők mártírjainak emlékére“ című monumentális alkotásába, a semmibe tűnő emberalakok megdöbbentik és gondolkodásra készítik az arra járókat.

Itt szerethnék megemlékezni Krausz-Korda Laci bácsiról és feleségéről Klári néniiről, aik tulélőkként e kis közösségnek életük végéig hű tagjai voltak. Gyermekkoromban sokszor voltunk vendégek náluk Tatán.

Mi is történt akkor? Miért? Hogyan? Kik tették? Kik hagyták? e kérdések megválaszolásában próbálnak segít-

séget nyújtani az ilyen programok is, mint az utazó vagonkiállítás.

Ma amikor, egyre gyakrabban hallani zsidóellenes és holokauszt tagadó kijelentéseket ebben a régióban is, különösen fontos az oktatás, véleményünk szerint ez az egyetlen eszköz, mellyel tehetünk valamit az antiszemizmus és a gyűlölet ellen.

Tatán dr. Fröhlich Róbert főrabbi is beszédet mondott

Gondolataim lezárásaként engedjék meg, hogy a jelenről és a jövőről szóljak. Hatvanhárom évvel a Vészkorszak után Komárom Esztergom megye Magyarország egyetlen megyéje, ahol nem működik zsidó hitközség, nincs szervezett zsidó élet. Zsidó emberek viszont vannak páran, a kisebb és nagyobb településeken...

Pár évvel ezelőtt a Komáromi Zsidó Hitközség elhatározta, hogy felveszi velük a kapcsolatot és a határok nélküli Európában egy határok nélküli hitközséggé vált. Tervünk sikkerrel járt, ma a komáromi közösség felét a Komárom- Esztergom megyéből érkező hittestvérek alkotják, nélküük már nincs meg az imádkozáshoz szükséges tíz férfi ...

A tatai közösség sem túnt el tehát teljesen, vannak páran aik, próbálják tovább vinni a lángot...

Emlékezzünk mindenannyian.

Pillanatok

Pasternák Antal beszéde a vagonkiállítás megnyitóján a komáromi vasútállomáson

„És kivezette a szabadba és mondta neki: tekints fel az égre és számláld meg a csillagokat ... ennyien lesznek leszármazottaid“ - olvassuk a Mózes első könyvének Lech Lecha heti szakaszában, amely ezen a héten hangszik el zsinagogában.

Hatvanhárom év után emlékezni jöttünk egy nagy közösségre, Ábrahám leszármazottaira, Komárom zsidóságára.

Emlékezni egy különleges helyre, a vasútállomásra. Több mint hat évtizede, 1944 nyarán ugyanígy álltak itt a marhavagonok, akkor nem egy hanem sok... Komáromban, a Duna minden partján is megtörtént az, ami a környék településeinek. A régió egyik legrégebbi közösséget, melynek tagjai az utolsó pillanatig hűséges polgárai voltak szeretett városuknak innen deportálták a koncentrációs táborokba, a komáromi állomás volt számunkra az utolsó hely, melyet városukban láttak. Az utolsó pillanat, mellyel búcsúztak mindattól, ami az életüket jelentette...

Idézzünk fel pár pillanatot az akkori időkből:

Komárom a nagyhatalmak döntése nyomán akkor Magyarországhoz tartozott. A környék egyik legnagyobb, vierrágzó zsidó közössége, az északi parton élt. A nagy neológ és ortodox zsinagóga, a Menház kistemploma rendszeresen megteltek imádkozókkal, volt itt minden, ami a vallásos zsidó élet alapfélétele, mikve- rituális fürdő, kóser húsbolt, maceszsütöde. A zsidó diákok a híres bencés gimnáziumba jártak, méltán öregbítve Komárom hírnevét. A hitközség tagjai között számos orvost, ügyvédet, üzletpeládonos találunk.

Itt, a déli oldalon egy kis közösség élt, saját imaházzal és temetővel Szőnyben. Elsősorban kereskedelemmel foglalkoztak, mint Milchék a fakereskedők.

Ebbe a békés világba érkezik meg a fasizmus réme, amely magával ragad jó pár embert a komáromiak közül is, akik kiszolgálói, segítői lesznek a rendszernek, segítik a gettosítást majd a deportálást.

Emberek, akik addig jó barátok voltak, egymás ellenségei lesznek, a kötzselenben álló polgároknak ezután nem jut hely a járdán, csak az úttest közepén...

Pillanatok, melyek megkeserítik minden nap életüket, bizonytalan pillanatok, hiszen ekkor sokan nem tudják még mi lesz a sorsuk....

Majd felgyorsulnak az események és a gettó felállítását követik a további lépések... Komárom az erődök városa, az erődök nagy terei kiváló helyszínei lesz-

nek a gyűjtőtáboroknak, megtelnek a Csillag, a Monostori és az Igmándi erődök is, nemcsak zsidókkal hanem romákkal és más fogva tartottakkal is.

Innen már csak egy lépés az állomás... Vannak, akik már azt a pillanatot sem érik meg..., a Dunában sokan veszik életüket egy-egy golyó által, a város szeretett folyójában... Ennyi, egy emberei élet, egy érző lélek nincs tovább.

És képzeljük el azokat a pillanatokat, amikor megnyílnak a gettók, a gyűjtőtáborok kapui, az ott összpontosított komáromi és környékbeli zsidókat elkezdi ide, a vasútállomásra terelni, kiket az erődökből, kiket az Erzsébet hidon át a másik oldalról... A hosszú tömött sorokban ott van mindenki, a kis gyermekek, az időskorúak, aikik már járnak is alig tudnak, ott vannak a közösség vezetői Waldmann Ernő és Lefkovics Józsua főrabbi, ott vannak nagyszüleim, Paszternák Zsigmond és felesége is...

Itt búcsúznak e várostól ők is..., innen már nincs visszaút. Családok, generációk lépnek be a vagonba, rájuk záródik egy ajtó, és ennyi...

1944. június 13-án és 16-án a két szerelvény több mint 5000 komáromit és környékbelit visz el a városból az ismeretlenbe, ma már tudjuk hova, a lengyelországi Auschwitz-Birkenau, amely a komáromi zsidóság legnagyobb temetője is lesz egyben.

Hogy is törtéhetett mindez? Kik tettek?

Az őrült eszmét sokan kiszolgálták, ki azért mert hitt benne, ki azért, hogy anyagi hasznat szerezzen deportált barátai, ismerősei házából, vagyonából. A legtöbben aktívan nem segítettek, de nem is tettek semmit... ezzel némán gyorsították az eseményeket. Sokakban él egy tévhít, azzal kapcsolatban, hogy az egészet a Komáromba is bevonuló németek tettek, nem így volt...

A kakastollas csendőr, akiknek egyenruhája, most itt áll a vagon ajtajában, magyar ember volt, aki itt született, itt élt s gyakran egykor osztálytársait, kollégáit tuszkolta a vagonba...

Beszélünk kell róla... ez Az Élet Menete Alapítvány egyik jelmondata... Beszélni, nehogy újra megtörténhessen. Bennem, mint Holokauszt túlélő gyermekében, aki alig 4 ével a vonat indulása után született, csakis annak köszönhetően, hogy szülei szerencsések voltak és túléltek, egyre gyakrabban merül fel a kérdés, mi lenne ha ma hajtanák ide a város megmaradt kis közös-

séget, lenne-e aki ránk zárná az ajtót, aki elindítaná a vonatot...?

Szeretném azt hinni, hogy nem, de minden jel arra mutat hogy sajnos igen... Az antiszemita megnyilvánulások egyre gyakoribbak minden parton. Néhány hete az egyik Észak-komáromi iskola tanára nem kísérte el a zsinagógába saját osztályát, mert "elvez" nem engedték, hogy egy zsidó templom küszöbét átlépje.

Pár nappal ezelőtt a vagonkiállítás plakátján megjelent egy horogkereszt, és egy antiszemita mondat... Ki tette, nem tudjuk. Tudta-e mit tesz, nem tudjuk. Tudta-e hogy ott teszi, ahonnan sohakat deportáltak, nem tudjuk.

De fontos, hogy ő vagy ők is tudják... ezért állunk most itt, ez a kiállítás célja... Emlékezni és emlékeztetni, és főleg tanítani. Azért, hogy a jövő generáció tagjai tudják!

A Komáromi Zsidó Hitközség önkéntesei évek óta tanítanak, emlékeztetnek a város iskoláiban. Miért is fontos ez, azt a Selye János Gimnázium egyik diáka, Orosz Örs fogalmazta meg szülőfaluja, Dunamocs közösségi rövid gondolataiban:

„Sajnos, ha az öregek, a kortársak kihalnak, a mai fiatalok már nem fog emlékezni a hajdan kis számú, becsületes közösségre... Volt egyszer egy kis közösség ebben a faluban, mely nem ártott senkinek, de mégis el kellett pusztulnia...“

Bízunk benne, hogy az 1200 diák, aki a Duna minden partjáról eljön ide, hazavisz valamit magával, megismerekedik a város történelmének sokáig elhallgatott szeletével lesznek páran aikik elgondolkodnak a történeteken, elhazzák szüleiket, barátaikat, elmeséllik másoknak, ha így történik, már elértek célnak...

A komáromi túlélők egyike a Budapesten élő neves újságíró, Vadász Ferenc gondolatai szolgáljanak útravalónak minden látogatónak:

„Komárom, szeretett városom megugradaltál, kitagadtál, elfelejtettél, kiszolgáltattál, meghalni küldtél ezreket, aikik hozzá hasonlóan otthonuknak éreztek, búszkék voltak rád.“

„Ahogy nekem, nekik is volt falaik közt több, kevesebb boldog évük, örömüük, szerelmük, feltéve őrzött emlékük. Elmondtam rólaid sok mindenöt, már csak a búcsúzás van hátra. Sosem tudtak, sosem tudnálak gyűlölni. Legyen múltadnál szerencsésebb a jövőd.“

Jövőnk, ami összeköt – a régió oldala

Részt vettünk

2007. október 18-án részt vetttem a Komárom - Esztergom Megyei Önkormányzat által rendezett konferencián, amelynek fő téma az „Egyházüldözés Magyarországon a 2. világháborút követő időszakban” volt.

A konferencián részt vett Kardos Péter főrabbi úr is a Budapesti Zsidó Hitközség Zuglói körzetéből.

A magas tisztű kereszteny egyházi képviselőktől elhangzott nagyon érdekes előadások arról szóltak, hogyan viszonyult az úgynevezett „szocialista demokrácia” és a hatalom képviselői a kereszteny egyházhöz a 2. világháborút követő években. Elhangzott né-

hány kritika a kereszteny egyházak akkori képviselőinek viselkedésére is, megemlékeztek azokról is akik ellenálltak az állami hatalom akaratának.

Kardos Péter főrabbi úr rövid hosszászólásában arról szólt, hogyan élték meg a holokaust által megcsonkitott kis zsidó közösségek és o maga is ezt az időszakot, melyre hatással volt

Nem csak a holokaust, de az a tény is, hogy a háború utáni években a zsidó lakosság nagy számban hagyta el Magyarországot.

A konferencia magas színvonalát megsokszorozta a Szent Adalbert Képzési és Konferenciaközpont szépsége is.

Haas Judit,
irodavezető, KZSH

Bemutatkozik a Fórum Intézet

(Folytatás a 3. oldalról)

Egy temető nemcsak az adott községről, hanem a település történetéről, társadalmi kapcsolatairól is sok minden elárul. Például az a tömegtípus, ahol az a 114 zsidó áldozat nyugszik, akiket a komáromi nyilasok gyilkoltak le 1945-ben, miután sikerült elkerülniük a koncentrációs táborba való deportálásukat. Engem nagyon megdöbbentett, hogy egy olyan városban, amelyben a magyarok is kisebbségen éltek 1918-tól 1938-ig, megtörténett ez a szörnyűség. Diákkoromban naivan azt hittem, hogy az antiszemita antisemitizmus a második világháború befejezésével örökre megszűnt. Sajnos, rá kellett döbbennünk, hogy nem így lett, a kommunizmus idejében is tovább élt, számos zsinagógát romboltak le ebben az időszakban is, s arra is van példa, hogy izraelita temetőket tüntettek el a föld színéről, mint például szülővárosomban, a gömöri Rozsnyón tették.

Mennyire tartozik feladatkörükbe a szlovákiai magyar közösségen zajló jelenségek, pl. az antiszemita megnyilvánulások figyelése, dokumentálása?

Rendszeres dokumentálást nem végezünk, ez nem a mi kompetenciánk, de mint társadalmi jelenséget természeten figyelemmel kísérjük. Magánember-

ként sem lehetünk közömbösek az antiszemita megnyilvánulásokkal szemben! Elítélendő és aggasztó jelenségek tartom, hogy még mindig vannak olyan osztoba emberek, akik a holocaust szörnyűségei után is képesek gyűlölködni, sőt mi több: tagadni a holocaust megtörténtét! Számomra különösen elszomorító, s egyben érthetetlen, ha éppen a szlovákiai magyar nyilvánul meg ilyen értelemben, miközben tudja, hogy a második világháború után, a jogfosztás éveiben magyarok tízezreit telepítették ki otthonukból, vagy deportáltak Csehországba, ugyanúgy vagonokban, mint annak idején a zsidókat. Édesanyámat és nagyszüleimet is deportálták annak idején Csehországba. Amikor gyerekkoromban első alkalommal mesélte nekem erről, a végén hozzátte: „...tudod, nekünk szerencsénk volt, mert hazajöhettünk, nem úgy, mint szegény zsidók...“. Ezt a mondatát gyakran emlegetem, s nagyon tisztelem érte! Szörnyű belegondolni is, hogy az egyetemes magyar kultúra hany jeles személyisége vált a kegyetlen zsidóüldözés áldozatává Radnóti Miklóstól Honti Jánosig! Az utóbbi -- aki néprajzkutató, folklór- és kultúrfilológus, valamint művelődéstörténész is volt -- tizenyolc évesen, még gimnazistaként érettségire készülve, úgy „mellékesen“ állította össze a magyar népmesekatalógust németül, amit a helsinki népmesekutatással foglalkozó szervezet nemzetközi kiadványsorozatában (Folklore Fellows) meg is jelent.

Marcelháza

Október 23-án Marcelházán a szlovák alapiskolában tartottak rendhagyó órát zsidóságról és Holokausztról a KZSH programkoordinátorai.

A szakma kitörő lelkesedéssel ünnepelte a fiatal tudóst, s katalógusát ma is példaértékűnek tartják. Amikor 1944-ben munkaszolgálatosként Ukrajnába került, az édesapjától levelében még szótárt kérte, mert népköltészeti alkotásokat szereztet volna a helyiektől gyűjteni. Az utolsó pillanatig, még ott az ukrainai embertelen körülmények között is dolgozott és bízott benne, hogy túlélheti a háborút. Ha megengedi, most idézném néhány gondolatát, amelyeket ekkor vetett papíra: „...a jövőre gondolok és arra, hogy a humanizmusnak és filológiának milyen ezerszeres fontos szerepe lesz. (...) Át kell menteni egy világégés üszkein azt a kis mécsest, ami a gondjainka van bízva, és ami az emberiség legértékesebb tulajdona (...) mert semmivel annyit nem tehetünk a hozzánk közellállókért, sőt távolabbi embertársainkért is, minthogy életünkkel példát mutassunk nekik, hogy lehet szépen élni, s a nehéz életet nemcsak elviselhetővé, hanem egyenesen széppé tenni. Az eljövendő nehéz időkben arra is szükség lesz, hogy legyenek, akik áldozatosan és mindenről lemondva dolgozzanak azon, hogy az emberi kultúra és a magyar kultúra épségben fennmaradjanak. Ebben pedig nekem is részt kell vállalnom.“ Felteszem a kérdést: milyen ember az, aki nem rendül meg e sorokat olvasva? S nem rendíti meg a több millió ártatlant zsidó áldozat elpusztítását? Gonosz! Emberként és magyarként is!

PT

TRADÍCIÓ - a komáromi zsinagóga hitéleti oldala

Oláh János gondolatai Kol Nidré estéjén a komáromi zsinagógában

שָׁמַר מְהֻמָּלֵל: אמר שמר אַתָּא בְּקֶר וְגַם־לִילָה...
שָׁמַר מְהֻמָּלֵל...

„...őr, mit szólsz erről az éjjelről, őr mit szólsz erről az éjről?

Mondja az őr: Majd ha eljő a reggel, és az éjjel...“

Írja Ézsaiás/Jesájá prófétánk. A próféta szavait csak akkor érhetjük meg igazán, ha bölcséinket hívjuk segítségül, ha ismerjük mit tanítanak bölcséink, چ félelmetes, de mégis magasztos napjáról. Egy midrásban² a következőt olvashatjuk: Egyszer egy város nem fizette meg az adóját királyának. A király harragra gerjedt és nagy sereggel indult ellenére, megfenyíteni őket. Még messze volt tőlük, mikor a város előkelőiből álló küldöttség ment elé, kérlelni őt, hogy engedje el a tartozásukat. A király engedte a tartozás 1/3 részét. Mikor közelebb jött, a város polgárai mentek elé, kérlelni őt, hogy engedje el a fennmaradt tartozásukat is. A király engedte a tartozás 2/3 részét. Mikor már a város kapui előtt állt a király a seregével, akkor a város apraja-nagyja, ki élt és mozogni tudott, elébe járult és könöörögve, alázatosan kérte, hogy engedje el a tartozást teljesen, mert nem tudnak fizetni. A király, meghallgatva kérésüket, látva nyomorúságukat, kegyesen engedte az egész tartozást. A király - így írja a midrás -, nem más, mint maga az Ö.való. A város, melynek oly nagy a tartozása: a zsidóság-Izrael közössége, mely egész éven át oly sokat vétkezett

a Tóra parancsai ellen. רַה előtt, mikor még távol van az újév napja, amelyen számot kell adni mindenjáónak az elmúlt évben elkövetett cselekedeteinkről, az „előkelők“, a legvallásosabbak, hajnalban mennek a zsinagóbába elmondani a szlihot/szlihesz imákat és kérni I.ten bocsánatát, a bűnök büntetésének elengedését. I.ten elenged 1/3-ot. רַה-kor és a bűnbánó napokban, a רַה és چ közé eső napokban, a jámim noráimban/jómim najróim-ban, a „félelmetes napokban“, már a nem annyira „előkelők“, a kevésbé jámborok, az egyszerű polgárok is vezekelnek és kérik I.ten bocsánatát, a bűnök büntetésének elengedését. I.ten elenged 2/3-ot. Az engesztelés napján, چ félelmetes, de mégis magasztos napján, a zsidóság-Izrael majd minden tagja az Ö.való színe elé járul: apraja-nagyja, ki él és mozogni tud és mondják/hallgatják az imákat és kérik I.ten bocsánatát, a bűnök büntetésének elengedését és bíznak az Ő nagy irgalmában. I.ten elengedi az egész adósságot, összes tartozásukat, tartozásunkat, reményeink és hitünk szerint.

שָׁמַר מְהֻמָּלֵל הַשְׁמָר מְהֻמָּלֵל:...

„...őr, mit szólsz erről az éjjelről, őr mit szólsz erről az éjről?“

Eljöttünk, eljöttek ezen az éjen, a yrdn lk estéjén a komáromi zsinagóbába is a zsidóság-Izrael apraja-nagyja, ki él és mozog, és hallottuk, mert elmondtuk, amit hallani szerethnék

I.tentől: **כָּלַחַץ כְּרָבָרָה** - megbocsátottam, amint kérted³.

... אמר שמר אַתָּא בְּקֶר וְגַם־לִילָה...

Mondja az őr: Majd ha eljő a reggel, és az éjjel...

Sok reggel és sok éj van az évben, sok reggel és sok éj van még a következő yrdn lk estig, a következő K'y-ig. Vajon majd meg fogunk tenni minden? Mindent amit kér az Ö.való tőlünk? Mert mit is kér I.ten tőlünk? A Tóra írja:

וְעַפְתָּה שְׂרָאֵל קָה יְהֹוָה אֱלֹהֵיךְ שָׁאֵל מַעֲשֶׁךְ

„És most, ó Izrael, mit kíván az Ö.való, a te I.tened tőled...“

Semmi „csodálatos“ dolgot, semmi emberfeletti dolgot nem kíván I.ten tőlünk!

לְלִכְתָּה בְּדָרְכֵיכְיוֹ וְלִשְׁמָרֵיכְיוֹ וְמַשְׁפְּצֵיכְיוֹ לְלִאְכָה אַתְּרִיךְ אֱלֹהֵיךְ...

תְּפִיעַת וְרִבְיתַת וּבְרִכַּת יְהֹוָה אֱלֹהֵיךְ

„...szeresz az Ö.valót, a te I.tenedet, az Ö útján járva és megtartva parancsolatait, törvényeit és rendeleteit, hogy életben maradj és megsokasodjál, és hogy megáldjon téged az Ö.való...“

Ezt a „megáldást“ óhajtjuk és kérjük, ám nem tudunk az érdemeinkre hivatkogni, hiszen az I.ten-i parancsolatokat, törvényeket és rendeleteket sok esetben nem tartottuk meg. Talán az előttünk álló évben majd?... Ha egy pici dologgal többet teszünk, mint tavaly, ha egy picivel többet teszünk a parancsolatok, törvények és rendeletek megtartásáért, akkor tettünk valamit a megmaradás érdekében. Őseink, elődeink hagyományait folytatva, önmagunkért tettünk valamit, családunkért tettünk valamit, a közösségeinkért tettünk valamit, Izrael közösségeért tettünk valamit, I.tennek tetsző módon, - az Ö „útján járva“. Adjon e cselekedetekhez elég erőt, időt és egészséget mindenjáónak az Ö.való!

Oláh János
Országos Rabbiképző-Zsidó Egyetem

¹ Jesájá XXI,11-12.

² מִדְרָשׁ וּטוֹרָה Idézi: Dr. Friedmann Dávid. In: Magyar Zsinagóga. / . 337. old.

³ M.IV. XIV,19.

⁴ M.V. X,12.

⁵ M.V. XXX,16.

Havdala a komáromi zsinagóbába az őssi Nagyünnepek alatt

A zsidó otthon – a család oldala

Nagymegyertől Givatayimig – 21. rész

Ruchama

A szombatot a hajón töltöttük. Csak az ortodox utasokat szálították le pénteken. Különös élmény volt hallani a kikötő munkásait, hordárokát és révészeket héberül kiabálni, utasításokat kapni és még veszedni is. Már a citrus gyümölcs kivitelének ideje volt és a munkások felhoztak a hajón fedélzetére néhány láda gyümölcsöt, hogy kóstoljuk meg a „haza” termést.

A kikötő nagy hangárjában a „Szochnut” (Zsidó Palesztina Ügynökség, a Cionista Szövetség vezetősége) hivatalnokai felvették adatainkat és a kibbuc mozgalom képviselője csatlakozott hozzáink. Ő csak héberül és jiddisül beszélt. Amit mondott, én fordítottam a csoportunknak magyarra, mert egyedüli voltam, aki tudott héberül. Elmondta, hogy a mozgalom az ország déli részében lévő Ruchama kibbucba osztott be bennünket. Így aránylag közel leszünk chavérjainkhoz, akik néhány hete érkeztek meg Svájcóból, Negba kibbucba. Egyéves előkészítő koraszak után, velük fogjuk az új kibbucunkat felépíteni. Mindez az autóbuszban mesélte, útban „Kfar Masaryk” kibbuc felé, ahol az első éjszakát fogjuk tölteni. Ezt a kibbucot Csehszlovákiából érkezett „Chalucok” építették és az első csehszlovák elnök, Masaryk Tamás, nevét adták neki (Masaryk Falva).

Ahogy az említett kibbucban kiszálltunk az autóbuszból, hangos és vidám örömkialtások közepette, rég nem látott testvéreink borultak nyakunkba. Ott volt Frida, nővérem, Rózsi (Civon) húgom és Sosa, Chaja húga. A mozgalom értesítette őket, hogy aznap odaérkezünk. Örömkünknek és meghatottágunknak nem volt határa. A rengeteg mesének nem volt vége, annyi minden mentünk át, ők is és mi is. Min-

dent el akartunk mondani. Esete a kibbuc megvendégelt bennünket vacsorára és utána ünnepélyes fogadást rendezett számunkra. Mi voltunk az első túlélő csoport, amely a nagy világéges, a Holokaust után érkezett. A kibbuc „titkára” meleg szavakkal köszöntött bennünket és felkérte csoportunk képviselőjét, hogy számoljon be a magyar zsidóság sorsáról és helyzetéről. A kibbucban sohaan beszéltek magyarul, de ezt a beszámolót héberül kellett elmondani, amit csak én tehettem. Elmondtam, mit éltünk át, mi volt családjaink sorsa és mit műveltek az ember bőrbe álcázott, nyilas fenevadak az utolsó hetekben. Meséltem az ifjúsági mozgalmak önfeláldozó, embermentő tevékenységéről. Sokan törülték szemeiket és többen felzokogtak a borzalmak hallatára, amik ottmaradt családjaikat érték.

Másnap reggel elindultunk Ruchamára. Csak Rechovotig utaztunk autóbusszal. Ez a város volt a Tel Avitól délre eső települések kereskedelmi és közigazgatási központja. Ott átszálltunk Ruchama kibbuc teherautójára, miután a kibbuc mozgalom képviselője „átadt” bennünket Jaskának, a kibbuc titkárának. Az útnak egy bizonyos pontján letértünk az aszfalt utról egy „mezei útra”, ahol az autó kerei sűrű porfelhőt emeltek a levegőbe. Úgy éreztem magam, mint őseink a sivatagban, ahol felhőszíp kísérte őket útjukon. A Ruchamába vezető út utolsó 5-6 kilométere még nem volt aszfaltozva. Az idő meleg és száraz volt és a finomra darált por behatolt az orrunkba, a szemeinkbe és a szánkba. Mire megérkeztünk, a hepehúpas út után a kibbucba, úgy néztünk ki, mint egy molnár iskola diákjai. Még a szemmilláink is fehérek voltak a portól. Jaska magyarázta, hogy Ruchámá egy úttörő kibbuc, az ország sivár déli része bete-

lepítésének előfutárja. Elmondta, hogy a kibbuc 1943-ban, azaz, két éve telepedett le és még, aránylag, kezdetleges állapotban van. Tagjai, részben Lengyelországból, részben pedig Romániából származnak. Mi vagyunk az első csoport, amit hozzájuk irányítottak, hogy előkészíték tagjait a kibbuci életre és megtanulják, hogyan kell egy kibbucot vezetni. A klímát is meg kell szokni, az összes szeszélyeivel, amiből ott nincs hiány. Késő délután érkeztünk meg. Másnap estére a kibbuc ünnepélyes fogadás rendezett a Csoportnak. A fehér abroszokkal terített asztalokon aprósütemény és édességek voltak találva. Jaska, akit már ismertünk, meleg szavakkal üdvözölte a Csoportot, röviden vázolta a kibbuc történetét és felkért, hogy meséljek a történetről és a Csoportról, mivel most találkoztak először Holokaust túlélőkkel. Szavait, mint azelőtt is a héberül beszélők, le kellett fordítanom a Csoport számára. Azután elmondtam, amit két napja Kfár Masaryk kibbucban meséltem. A hatás hasonló volt; a kibbuc tagjai mélyen meg voltak rendülve. Másnapra már beosztottak bennünket munkára, a termelés különböző „ágazataiba”, vagy a "szolgáltatások" egyikébe.

Itt szeretném beváltani egy régebbi ígéretemet és röviden ismertetni mi is a kibbuc lényege.

A kibbucnak „egy féllábon állva elmondható” alapelve: „egy közösség, amelyben minden tag képességei szerint nyújt és szükségletei szerint élvez. Szükségletek számít: élelmezés, ruházat, lakás, gyermeknevelés, kultúra és szórakozás. Persze minden, a kibbuc gazdasági lehetőségei keretében van szolgáltatva. minden vagyon közös., a termelési eszközök, az ingatlanok (és sok helyen - a ruhák

is). minden kibbuc, a költségvetési év elején, elhatározza, mennyi évi készpénz járadékot kapnak tagjai. Mint minden közösség, a kibbuc is ezen a költségvetési alapon szabja meg előrelátható kiadásai nagyságát. Ez a kibbuc gazdasági helyzetének funkciója.

Mint említem, Ruchámá „fiatal” kibbuc volt, gazdasága még nem volt elég fejlett és az életnívója meglehetősen alacsony volt. Ez kihatott életünk minden területére, a lakás- és szanitációs körülményekre, a munkanap hosszára, az élelem színvonalára, stb.

Az ilyen csoportok, mint a miénk, amelyek kibbuci előkészítésre érkeztek meglévő kibbucokba, csak heti 5 napot dolgoztak és egy napot tanultak, mindenről, ami jövendő kibbuci életükben szükséges és hasznos lehet, többek közt, persze, a héber nyelvet is. Sok érdekeset és fontosat tanultam az előadásokból ezeken a napokon.

A kibbucnak volt egy laktos és bognár műhelye Kfár Warburg mellett (kb. 20 perc autóút, Ruchámától északra). A környék falvaiból odahozták a mezőgazdasági gépeket, javításra. A bognár műhelyben kocsikereket gyártottak és mi, a lakatosok, ezekre vasabroncsokat húztunk. Én ott dolgoztam majdnem az egész idő alatt, míg Ruchámán voltunk, vasárnap reggeltől, csütörtök estig. Pénteken volt a tanuló napunk, azon részt vettünk. Csütörtök estéken, a kibbuc teherautója, hazafelé jött Tel Avivból, hazahozott a kibbucba.

Egyik, ilyen utazás néhány esős nap után volt. Ilyenkor a teherautót, az út nem aszfaltozott szakaszán, hernyótalpas traktorral kellett hazavonattni, mert különben megsüllyedt volna a ragadós sárban.

Macesz Maci és Sófár Süni kalandjai avagy az ifjúság oldala

Melamed – alapfokú oktatási program a zsidóságról

Kedves Barátunk!

Örömmel tudatjuk, hogy a Komáromi Zsidó Hitközség az izraeli Pincus Alapítványnál pályázatot nyert, ennek köszönhetően 2008 januárjától havonta egy vasárnapon oktatást szervezünk, amely a zsidó ünnepek, szokások és a héber nyelv alapjait foglalja magába. A részletes leírást a HH decembéri számában olvashatják. Előzetes jelentkezés már most lehetséges a kile@menhaz.sk címen, vagy a KZSH titkárságán. A program ingyenes, az oktatási anyagok magyar és szlovák nyelven is rendelkezésre állnak majd.

Csatlakozzon Ön is!

A program az L.A. Pincus Alapítvány a Zsidó Oktatásért a Diaszpórában támogatásával jött létre.

The L.A. Pincus Fund for Jewish Education in the Diaspora, Israel

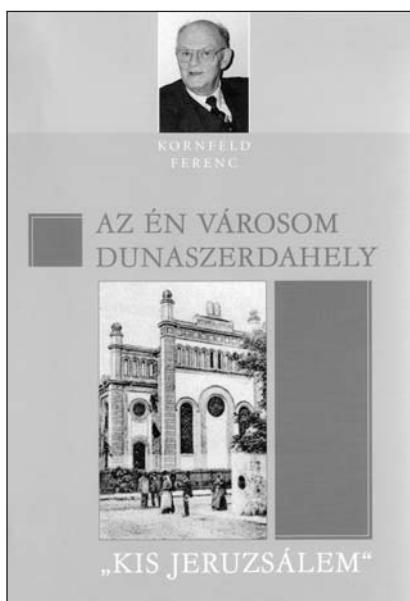
Mazl Tov!

A KZSH és a HH szerkesztősége gratulál Verő Tamás rabbi úrnak és feleségének Verő Bán Lindának második kislányuk Szonja, megszületése alkalmából. Mazl Tov!

Könyvajánló

Kornfeld Ferenc: Az én városom Dunaszerdahely „Kis Jeruzsálem”

A közelmúltban jelent meg Kornfeld Feri bácsi könyve, amely az egykor ki Jeruzsálemet mutatja be.

Az oldal a Jewish Child's day támogatásával jött létre!

Antiszemita felirat a plakáton

Egy héttel a vagonkiállítás érkezése előtt elhelyeztünk egy figyelemfelhívó plakátot az állomás bejáratán. A plakát több napja lógott már ott, amikor szombat reggel és vasárnap délelőtt között ismeretlenek megrongálták. „Köcsög zsidók” felirat került rá és egy horogkereszt fekete filctollal. Miután észleltem a cselekményt, hívtam a rendőröket, később jött egy nyomrögzítő is, a plakátot lefoglalták. Pár nappal később az alábbi határozatot kézbesítette a postás...

P

KOMÁROM-ESZTERGOM MEGYEI RENDŐR-FŐKAPITÁNSÁG
RENĐŐRKAPITÁNSÁG KOMÁROM
Bünügyi Osztály
2900, Komárom, Igmándi u. 24. BM.tel.: (21) 52-50.
Fax.: (21) 52-85

Úgyszám: 11030-1107/2007 bü.

HATÁROZAT a nyomozás megszüntetéséről

A Btk. 269B. § (1) bekezdés c. pontjába ütköző és aszerint minősülő önkényuralmi jelkép közszemlére tétele vétségének gyanúja miatt folytatott nyomozást a Be. 190. § (1) bekezdés a pontja alapján, figyelemmel a 190. § (2) bekezdés első mondatára*,

- mivel a cselekmény nem bűncselekmény -

megszüntetem.

A határozatot kézbesíteni kell:

1. Paszternák Tamás Budapest Csárdás köz 3. - bejelentő
2. Komárom Városi Ügyészszéknek.

A határozat ellen a Be. 195. § (1) bekezdése alapján panaszok van helye, amelyet a közléstől számított nyolc napon belül a határozatot hozó nyomozó hatósághoz kell benyújtani.

INDOKOLÁS

Paszternák Tamás hatóságunkra bejelentette, hogy a Komárom MÁV állomás föbejáratára kihelyezett Holocaust emlékvonatról szóló plakátra ismeretlenek tettek antiszemita feliratokat írt. A helyszínen halasztatlan nyomozati cselekményként helyszíni szemle került foganatosítára, mely keretén belül a vasporos eljárásossal végzett nyomkutatás eredményre nem vezetett, továbbá a plakát lefoglalásra került. Az ismeretlen elkövete „köcsög zsidók” feliratot tüntetett fel, továbbá mögötte egy ábrát rajzolt. Az eljárás során megállapítást nyert, hogy a szimbólum önmagában nem alkalmas az önkényuralmi jelkép közszemlére tételek a megállapítására, tekintettel arra, hogy a közismert szimbólumtól jelentősen eltér.

Tekintettel arra, hogy a feljelentés tárgyat képező cselekmény nem bűncselekmény, ezért a rendelkező részben foglaltak szerint a nyomozást megszüntetem.

Kelt: Komárom, 2007. év október hó 19. nap

Kile Kaleidoszkóp

Zuglóiak Komáromban

Október 28-án, vasárnap a Budapesti Zsidó Hitközség Zuglói Körzetének 30 tagú küldöttsége látogatott Komáromba Zinner Iván elnök úr vezetésével. A reggel kilenc órakor érkező csoportot Paszternák Tamás fogadta a határátkelőnél, majd a Menház épületében találkoztak a KZSH elnökével és irodavezetőjével. A zsinagóga megtekintése után a Wallenstein Zoltán teremben levetítettük Scheiner Péter és Susi Emlékezések a jövőért-

zsidók Komáromban című filmjét. A közösség névében az elnök úr megköszönte a szíves vendéglátást és meghívta Zuglóba a komáromi kilét. Vendégeink megtekintették a Schnitzer Ármin Mikromúzeumot, majd Kadist mondtak a Menház falán található emléktáblánál. Az alig kétórás látogatás a belváros megtekintésével zárult. A csoport városunkból Györbe indult tovább.

-p-

A zuglói körzet látogatása Komáromban

Az Eötvös u. 9 hírei

A KZSH folytatja a munkálatokat az Eötvös utcai lakóházból, novemberben a vizítők cseréjére és a kémények bélélésére kerül sor. A további munkálatok, az anyagiak függvényében 2008-ban folytatódnak.

Ruchama

(Folytatás a 9. oldalról)

Chaja a konyhába volt beosztva, ahol, hajnali öt órától, teát és szendvicset készített a munkába menő embereknek. Még aludtam, mikor elment a munkába. Kétségbesettki kiáltásai ébresztettek fel, segítségért hívott. Hevenyészve felöttöztem és, mikor kimentem, megdöbbenvé láttam, hogy beleragadt a sárba. Nem tudta lábait kiemelni; cipői bokáig be voltak süppedve. Valahogy sikerült kiemelni őt a „csávából“. Otthon nevetve tett szemrehányást: „Miért hoztál engem faluba, én városi lány vagyok!“. Én is nevetve kérdeztem: „Hol van itt falu?“ Ezen a komikus jeleneten, azóta is, sokat mulatunk, sőt, gyermekünk és unokáink is.

Chaja a kibbuci karrierjét a mosodában kezdte. Még híre sem volt a mosógépnek.

Az ormótlan, piszkos munkaruhákat kefével, a hullámbádog „rumplin“ mosta kilenc órán át. Sohasem panaszkodott, hogy nehez neki. Egyszer nevetve megjegyezte, hogy beváltottam leendő jó anyósomnak tett igéretemet a „lánykérés“ alkalmából, hogy majd megtanul dolgozni. Hát, megtanult!

Csoportunk Chanukára előadást készített, ami vagy két hónappal érkezésünk után volt. A szöveg héber nyelvű volt. Be akartuk mutatni vendéglátó kibbucunknak, mit tanultunk már, mióta „partra szálltunk“. A fontos szám egy szavalókörus volt a Holokauszt témaáról. A végén hálás tapossal jutalmazott bennünket a kibbuci közönség.

Nyár elején, egy reggel arra ébredtünk, hogy angol páncélosok és piros sapkás ejtőernyősök (gúnynevük "pipacs" volt) foglalták el a kibbucot. Fegyvert és

Temetői hírek

Október végén befejeződött a temetőgondozási időszak, a kertészeti munkák jövő tavasszal folytatódnak

★

A temetői lakás építése befejező szakaszához érkezett, jelenleg a belső burkolatok kerülnek a helyükre és folynak a szerelési munkálatok is. Az átadásra 2008 elején kerülhet sor.

A KZSH kiemelt programjai 2008-ban

Előzetes tervezünk szerint jövőre az alábbi kiemelt programokat tervez közzételeírásunk:

- **2008. január 27.** – 15:00 Megemlékezés az ENSZ Holokauszt emléknapja alkalmából
- Komáromi Napok
- **2008. április 27.** – 15:00-18:00 Nyitott kapuk napja a Menházban
- **2008. május 4.** – 10:00-18:00 Komáromtól Izraelig - Izrael napja - a 60 éves születésnapját ünneplő ország köszönítése
- **2008. június 13-15.** – Gyökereink visszahívnak, a Komáromból elszármazott zsidók 2. találkozója - az 1968-as események 40. évfordulójának évében
- **2008. június 15.** – 10:30 - megemlékezés a komáromi zsidóság deportálásának 64. évfordulóján a komáromi zsidó temetőben
- **2008. szeptember 7.** – A Zsidó Kultúra Európai Napja 2008.

„Hágáná“ (a zsidó lakosság „ földalatti“ katonai szervezete) tagokat kerestek. Kijárási tilalmat hirdettek. Csak hosszú tárgyalások után engedték meg, hogy a fontos szolgáltatások el legyenek látva. Egy egész hetes eredménytelen kutatás után, hagyták ott a feltűrt kibbucot. Páncélos „látogatásuk“ idején „Pálmáchnak“ (a Hágáná rohamosztaga) egy rajparancsnoki tanfolyama volt folyamatban, amelyben több leendő táborkodás és majdan vezérkari főnökök, Rabin és Gur, vettek részt. Mondhatnám, ott volt a jövendő Izraeli hadsereg vezérkarának „bölcsője“. A tanfolyam ifjú résztvevői észrevétlénél elvezetők a kibbuc polgári lakóssága közé. A tekintélyes tartalmú „szilik“-et (rejtett fegyver raktár) sem találták meg.

Weisz Jehosua,
Izrael

Herzl-nap a cfrati Magyar Nyelvterületről Származó Zsidóság Emlékmúzeumában

Orna es Joszi Mondschein (Ashkelon, Izrael) beszámolója

Október 1-jén (Tishre 19-én) ünnepelte meg az izraeli magyar nyelvű zsidóság a Herzl-napot. Az összejövetelt a cfrati múzeum kertjében tartották 600 vendég részvételével, akik az ország közeli és messzi településeiről jöttek. Sokan nem először vettek részt ezen az eseményen és nekik ez az alkalom baráti és rokon találkozás is volt.

A múzeum vezetősége, Lusztig Joseph es Chava, fiúkkal Ronival szervezték ezt a nagyon sikeres napot. A rendezvény 11-kor kezdődött a vendégek szívélyes fogadásával. A kertben hagyományos magyar kézmunkák és papírterítők díszítették az asztalokat. A Tel Aviv-i Judit Cukrászda süteményei gyorsan elfogytak. Az ebéd is magyaros volt, gulyásleves és káposztás tézsa. A Herzl-nap alatt magyar nyelvű és magyarországi témaikkal foglalkozó héber nyelvű könyveket is lehetett kapni.

Két érdekes dolog is volt a kertben: az egyik egy Izrael térkép volt, amelyre minden vendég kitűzött egy zászlót, jelezvén a helyet ahova az ő családjá letelepült Izraelben; a másik egy nagy tábla volt, ahova régi és mai családi képeket lehetett kirakni. A vendégek kedvelt dalokat is énekeltek, ezek a régi időket idézték. A találkozó első része délután kettőig tartott, ezután mindenki a kert másik részébe ment át. Itt Lusztig Joseph köszöntötte a vendégeket és Lusztig Roni felolvasta Magyarország izraeli nagykövetének az ünnepségre küldött levelét. Prof. Chana Jablonka beszédet tartott a Magyarnyelvű zsidóság Izrael társadalmában címmel. Érde-

A múzeumot vezető Lusztig házaspár vendégeikkel

kes előadásában megemlíttette, hogy a magyar ajkú zsidók fontos szerepet játszottak Izrael kulturális életében. Példaként említhetjük Efrayim Kishont (Kishont Ferenc) vagy a híres karikaturista Dost (Gardos). Kiemelkedő, hogy hat tábornok az izraeli hadseregeben magyar szülők gyermeke. Magyar származású emigránsok részt vettek az ország felépítésében, főleg azok, akik 1945 után, a Holokauszt borzalmait átélték, üres kézzel érkeztek meg új hazájukba.

A Zimrat Yah kórus tradicionális zsidó énekeket adott elő és pár magyar dallamot. Felcsendült a „Szól a kakas már” és az „Az a szép...“ ének is. A program délután négykor fejeződött be, ekkor az érdeklődők megtekinthették a múzeumot. Sokan megfogadtuk, l'ten segítségevel jövőre is találkozunk!

Mi már régen ismerjük a Lusztig csá-

ládot és a múzeumot. Külföldi vendégeinkkel mindig ellátogatunk Cfratra, a múzeumba. Most először vettünk részt a Herzl-napon, és meghatódva láttuk, mennyire fontos ez a rendezvény. Rokonaink, magyar származású barátaink is ott voltak.

Fontos számunkra a kapcsolattartás az itteni magyarokkal, mert a második és harmadik generáció így tudja megőrizni a Holokauszt alatt elpusztított nagyszülők, rokonok emlékét. A múzeumban összegyűjtött iratok, fotók, tárgyak segítenek az emlékek életben tartásában. Ez a mi küldetésünk is együtt a következő generációkkal. A Lusztig család múzeuma és alapítványa egy szent küldetés, és mi, ahogyan lehet segítünk nekik ebben a fontos dologban.

(foto: Joszi és Tommy Mondschein)

Oznámenie

Sekretariát Komářanskej ŽNO bude z dôvodu dovolenky v dňoch **12. novembra až 2. decembra 2007** zatvorené. V priebehu tejto doby budeme dostupný cestou telefónu a e-mailu (kile@menhaz.sk).

Od 3. decembra 2007 budú stránkové dni opäť v pondelok medzi 15:00-17:00, a vo štvrtok medzi 10:00-12:00. 12.6.- štvrtok sa úrané hodiny nekonajú!

Birtright 2008

Sochnut Praha zve všechny mladé lidi (věk 18-27 let), kteří mají právo návratu „na poznávací zájezd do Izraele, a to ve dnech **7. – 17.2.2008**. Další podmínkou je, že nikdy nebyli organizovaně v Izraeli. Veškeré dotazy na naši mailové adresu: sochnut@volny.cz.

Těšíme se na Vás – Zoša Vyoralová a Dani Kolský

Správy z cintorína

Koncom októbra sa ukončili práce v cintoríne v roku 2007, v záhradníckych prácach budú pokračovať na jar budúceho roku.

Práce v byte strážcu cintorína sú pred dokončením. Momentálne sa robia obklady a prebiehajú montážne práce. Odovzdanie sa môže uskutočniť začiatkom roku 2008.

Rokovanie vedenia v Bratislave

Prezídiu ÚZ ŽNO rokovalo dňa 4. novembra t.r. v kóser reštaurácii ŽNO v Bratislave.

Tematikou rokovania bol náboženský život. Výkonný predsedu ÚZ ŽNO dr. František Alexander vo svojom úvodnom prejave poukázal na smutný stav v tejto oblasti. V návrhu riešenia z dôvodu lepšieho usporiadania pohrebov figuruje zostavenie mobilnej Chevra Kadiše. Zväz bude podporovať v jednotlivých komunitách pravidelné stretnutia z príležitosti Šabatu.

Predstaviteľia jednotlivých náboženských obcí referovali o priebehu Vysokých sviatkov, pričom podali návrhy na ďalší vývoj náboženského života. Počet živých obcí sa znížil - je ich desať - pričom oznamili založenie novej komunity v Piešťanoch, kde z dôvodu turistického ruchu organizácia

Zúčastnili sme sa...

Dňa 18.10.2007 som sa zúčastnila konferencie, ktorú organizovalo zasťupiteľstvo maďarskej župy Komárom - Esztergom.

Témou konferencie bolo „Prenasledovanie náboženských spoločenstiev v období po 2. svetovej vojne.“ Na seminár bol pozvaný aj pán hlavný rabín Kardos Peter z Budapestu časť Zugló.

V prednese vysokých predstaviteľov kresťanských cirkví odzneli veľmi zaujímavé prednášky o tom ako sa tzv. „socialistická demokracia“ správala k cirkvám a ich predstaviteľom v povojnových rokoch.

Prijatie na radnici

V polovičke októbra vedúci Mestského úradu pán Peter Kovács a riaditeľ odboru pán Ludvít Gráfel prijali na Mestskom dome predsedu ŽNO v Komárne Antona Pasternáka a koordinátora Tamáša Paszternáka. Hovorili a možnostiach spolupráce, strany sa vyjadrili, že by bolo dobré zapojiť

Chabad Lubavič delegovala rabína. Na rokovaní bol prítomný aj bratislavský rabín Baruch Myers, ktorý hovoril o svojich celoštátnych úlohách a žiadal lepšiu podporu zo strany vedenia. Zväz zahájil predaj zbytočného majetku, predovšetkým predali nepoužívané nehnuteľnosti a ornú pôdu, čo v prvom kole predstavuje príjem 70 miliónov Sk, zanedlho budú v predaji pokračovať.

Z úrokov horeuviedenej sumy budú podporovať tie komunity, ktoré sú na to odkázané. Riaditeľ kancelárie Dr. Jozef Weiss informoval a aktuálnej činnosti Zväzu. Jozef Turčan riaditeľ kancelárie pre cintoríny hovoril o ťažkostíach pri údržbe cintorínov.

Ďalšie valné zhromaždenie delegátov zvolali na jar 2008.

p

Kriticky zhodnotili aj správanie sa predstaviteľov rôznych cirkevných organizácií z toho obdobia a hovorili aj o tých, ktorí odolávali štátnej moci.

Pán hlavný rabín Kardos vo svojom krátkom príhovore hovoril o tom, ako židovská náboženská komunita, a aj on sám, prežívali po oslobodení z koncentračných táborov prvé povojskove roky, ktoré boli poznačené holokaustom a vystihovaleckou vlnou židovského obyvatelstva.

Seminár bol zorganizovaný na vysokej úrovni ktoré umocňovalo aj krásne prostredie výchovného a konferenčného centra Sv. Adalberta.

Judita Haasová,
vedúca kancelárie- ŽNO Komárno

synagógu do neustále sa rozvíjajúceho turistického ruchu v meste.

Niekoľko dní po tom, na pozvanie primátora mesta dr. Tibora Basternáka predsedu ŽNO v Komárne Antal Pasternák opäť navštívil Klapkovo námestie. Pán primátor ocenil činnosť, ŽNO a ubezpečil nás a ďalšej podpore zo strany mesta.

p

Sviatočný kalendár

Sviatok Hanuka sa začína večer 4. decembra zapálením prvej sviečky, poslednú - ôsmu - sviečku zapálime v utorok 11. decembra. O sviatku sa viacej dočítate v budúcom čísle.

Melamed - základný program výuky o židovstve.

Milý priatelia!

S radosťou oznamujeme, že ŽNO v Komárne získalo peniaze z izraelskej nadácie Pincus a preto od januára 2008 zorganizujeme mesačne raz, v nedeľu školenie o židovských sviatkoch, zvykoch a budeme vyučovať aj hebrejčinu. Podrobnosti si budete môcť prečítať v decembrovom čísle Spravodaja. Už teraz máte možnosť sa predbežne prihlásiť na e-mailovej adrese kile@menhaz.sk, alebo na sekretariáte ŽNO. Program je bezplatný, materiály budú k dispozícii v slovenčine aj v maďarčine.

Čakáme Vás, zapojte sa!

Program sa uskutoční s finančnou podporou Nadácie L.A. Pincus pre židovské vzdelávanie v diasporie.

The L.A. Pincus Fund for Jewish Education in the Diaspora, Israel

Výstava „Vagón“...

(Pokračovanie zo strany 1.)

Primátora Komáromu zastupovala pani Margit Rédli, bola prítomná aj riaditeľka Múzea Györgya Klapku pani Emese Számadó.

Program poobede pokračoval pri Vagóne. Po uvitacích slovách Tamáša Paszternáka prehovoril predsedu ŽNO v Komárne Antal Pasternák. Nasledovali spomienkové slová rabína Istvána Darvasa. Modlitbu Kélmolé rachamim spieval kantor Immánuel Zucker. Po dojímavých slovách si záujemci prezreli výstavu a potom s autobusom sa vrátili do Menházu.

Od Soá bola výstava Vagón tá udalosť, ktorá upútala pozornosť najviac ľudí v tejto tematike. Je dôležité, že sme o tomto hovorili a hlavne s mladými ľuďmi... Veríme tomu, že naša práca bude úspešná a v budúcnosti sa týmto v našom meste zmenší antisemitizmus...

PT

SPRAVODAJ

כג

OBSAH ČÍSLA:

- ❖ Výstava „Vagón“ v Komáromie ❖ Hanuka – sviatok svetiel ❖ Sviatočný kalendár ❖
- Prijatie na radnici ❖ Správy z cintorína ❖ Zúčastnili sme sa... ❖ Birthright 2008

Výstava „Vagón“ v Komáromie

V stredu 17. októbra doobeda stál už Vagón pred novou riadiacou budovou železničnej stanice v Komáromi, nakoľko v ten deň bolo otvorenie výstavy. Predstaviteľia dvoch miest, školské skupiny a predstaviteľia médií pomaly zapíňali priestor stanice.

Po uvítacích slovách Gábora Gordona ako prvý spomínal predsedu ŽNO v Komárne Anton Pasternák. V mene mesta Komárom prehovoril poslanec parlamentu, primátor mesta János Zatykó, v mene mesta Komárno zástupca primátora Béla Szabó. Na otvorení boli prítomní predstaviteľia zastupiteľských zborov mesta a vedúci predstaviteľia Mestských úradov z oboch miest. V mene tých, ktorí prežili nás oboznámil so svojimi myšlienkami Tamás Sándor pričom spomenul dôležitosť spomienok. Rabín budapeštianskej časti Lágymányos - Zoltán Radnóti zo srdca sprostredkoval svoje myšlienky mladým.

Nasledujúce dni viac ako 1600 žiakov a poslucháčov vysokých škôl z oboch brehov Dunaja navštívilo túto mimoriadnu výstavu. Na tomto mieste musíme spomenúť tie školy, ktoré pri-

jali naše pozvanie a navštívili výstavu:

Komárno: Stredné odborné učilište strojárske, Unioverzita H. Selyeho - katedra histórie, Stredná priemyselná škola, Maďarské gymnázium H. Selyeho, MARIANUM, Združená stredná škola obchodu a služieb, Gymnázium L. J. Šuleka, Základná škola Komárno - Rozmarínová, Základná škola Móra Jókaiho, Základná škola z ulice.

Komárom: Gymnázium Jókai Móra, Základná škola a špeciálna odborná škola Ference Móra, Odborná škola a stredná odborná škola Gáspára Alapyho, Základná škola Sándora Petőfihó, Základná škola Árpáda Fesztyho, Stredná škola nadácie Farkasa Kempelena.

Na výstave prednášali naši dobrovoľní spolupracovníci z pomedzi ktorých musíme vyzdvihnúť Magdu Vadászovú, dr. Vojtecha Nováka, Andrása Paszternáka a Tamáša Paszternáka, ktorí napriek nepriaznivému počasiu pracovali na výstave. Informačný materiál z maďarčiny do slovenčiny preložili Magda Vadászová a Pál Benyo.

V poobedňajších hodinách prišlo viacej ako 300 návštěvníkov, z rôznych generácií. Spomienka, ktorú organizovalo ŽNO v Komárne sa uskutočnila v nedeľu 21. októbra.

Skoro poobede prišiel pred Menház objednaný autobus, s ktorým záujemci prešli do Hviezdicovej pevnosti, kde dr. Vojtech Novák hovoril o úlohe pevnosti počas Holokaustu. Následne sme uložili spomienkové kvetiny k pamätnej tabuli, kde položili vence predstaviteľia Zväzu protifašistických bojovníkov pod vedením pána Habelku.

(Pokračovanie na strane 2.)

Hanuka – sviatok svetiel

Klub Šalom ŽNO v Komárne srdečne pozýva záujemcov na tradičné zapálenie sviečok z príležitosti Hanuky. Šiestu sviečku slávnostne zapálime na našom už tradičnom stretnutí v Menházi v sále Zoltána Wallensteina v nedeľu **9. decembra 2007 o 15.00 hod.**

O význame sviatku prednáša: Gábor Fináli, študent Rabínskej fakulty Židovskej univerzity v Budapešti

Sviečky zapálí: Gábor Várnai
Každého čakáme s tradičnými šíškami!

Pozvánka

Orthodoxná synagóga v Komárne má 100 rokov

ŽNO v Komárne Vás srdečne pozýva na odhalenie pamätnej tabuľi z príležitosti 100. výročia postavenia ortodoxnej synagógy v Komárne (dnes Dom dôchodcov), ktoré sa uskutoční

**9. decembra 2007,
v nedeľu o 14.00 hod**

pri vchode do budovy (vchod je z Ulice biskupa Királyho).

Pamätnú tabuľu v slovenskom, maďarskom a hebrejskom jazyku sme zhотовili pomocou **Nadácie Szülőföld Alap** a s príspevkom **CSEMA-DOK-u**.

Po odhalení riaďiteľka inštitúcie pani Eva Ipóthová Vám predstaví proces rekonštrukcie.

